

Atombumbubann

Oddagrein

Í GJAR skrivaðu heimsins lond undir eina avtalu, ið tað hevur verið rætt um í hálva öld.

AFTAN á meira enn 2.000 royndarspreingingar eru lond nú komin ásamt um at skriva undir at seta al-tjóða bann móti spreinging av kjarnorkuleiðingum.

Í SAMBANDI við Kaos-teoríuna hevur tíðum verið brúkt hetta dæmið um ein summarfugl, ið slær við veinginum onkunstaðni nærhendis Australíu og avleiðingarnar hetta hevur fyrri verið runt Nova Scotia.

HVAT 2.000 atomar «veingjasløg» hava gjørt við veðrið, kann tað bert gitast um, men tað er neyvan heldur nakar, ið er førur fyrri at siga, at hetta ikki er orsökini til at okkara jørð nærum dagliga verður herjað av ódnun, sum bert hendinga fordæmi eru um í søguni.

KANSKA fáa vit nú um nøkur hundrað ár aftur vanlig veðurviðurskipti á jørðini? Vit vóna tað.

EITT er illgrunin, onkur hevur um veðrið, men verri er tað, at vit menniskju einki kunnu gera til tess at bota um skaðan, longu er hendur. Vit kunnu ikki steðga geislingunum, sum 2.000 kjarnorkuspreingingar hava ført við sær. Tað, ið er dálkað av geisling, vil framhaldandi vera dálkað, líka so leingi sum tað evni, ið brúkt hevur verið til bumburnar, er geisla-virkið. Tað vil í flestu førum siga fleiri 10.000 ár

OG hvat burturkastinum frá kjarnorkuverkunum við-víkur, er søgan hin sama. Tað er bert at vóna, at ráð verða til at tryggja, at hetta burturkast verður so for-svarliga jarðað, at tað ikki um nøkur ár henda tær ólukkur, at alt fer at leka.

IHUGKOMANDI, at hetta burturkast skal goymast í túsundir av árum, er sannlíkilighetin fyrri, at einki hendir, evarska lítil. Støðugu broytingarnar á jørðini, har kontinentini spakuliga og viðhvørt skjótt flyta seg og broytast, borgar ikki fyrri, at vit menniskju eru før fyrri at tryggja hetta burturkast meira enn nøkur ár í senn. So skal aftur nýggjur peningur finnast til nýggjar goymslur og nýggjar goymsluhættir.

STÓRI spurningurin er, um ráð verða til tilíkt í einari verð, har allar resouris eru um at vera brúktar upp.

MEN gjørt er gjørt, og tað vendist ikki aftur. Men er tað burt út sagt ikki harmiliga frustrerandi, at vit – við allari okkara stivrendu sannføring – skulu hava verið so gáloysin, at vit av okkara avmarkaðu resoursum skulu hava brúkt meginpartin av teimum til framleiðslu av bumbum, sum vit nú – við alheimsbanni ímóti nýtslu – ásanna, at vit ikki kunnu nýta til nakað sum helst.

ER tað ikki djúpt hugvekjandi, at vit skulu hava spælt okkum soleiðis við hin æviga eldin? Og hvussu skal tað verða møgult at taka hesi fólkini á heimsins hægstu politisku tindum fyrri fult eftir hetta? Ella er tað øvugt: Eru vit komin til vit? Hvat við okkara egu so vísu, alvitandi avgerðum: Skulu vit eisini um skamma stund uppliva nakað, sum líkast hesm? Fara vit brátt at uppliva, at al-tjóða bann verður setti onkrum øðrum, sum eisini hóttir okkara tilvergrundarlag?

IVALEYST mest positiva hendingin í okkara öld! – tí aldrin áður er mannaættin í ein so vorðan men gingin í sjálva seg. Endiliga ein hending, sum alt heimsins lív kann fegnast um.

Sosíalúrin

Sjónarmið

Sjónvarp og pengar

Hósdagin og friggjadag-in var ein ráðstevna í Norðurlandahúsinum um sjónvarp, serliga í smáum londum og smáum máløkjum. Fyri-lestrahaldarar vóru úr hinum Norðurlondunum og úr Føroyum.

Støðan hjá Sjónvarpi Føroya varð nógv um-rædd, einamest tey figg-arligu viðurskiptini. Sjónvarpstjórin fanst at politikarunum, tí teir hava ikki sett sær nakað mál Sjónvarpinum við-víkjandi og tykjust ikki skilja, at tað er dyrt at gera sjónvarpsendingar.

Í vár – og einaferð fyrr eisini – bað Sjón-varpið um loyvi at hava happadráttarspæl, men málið varð ikki avgreitt í tinginum. Landsstjórin ætlar at leggja tað fram aftur í hesi tingsetuni, men eg ivist í, um meiriluti verður fyrri.

At seta sær mál

Sjónvarpið kom, sum so mangt annað í Føroyum, dattandi inn á okkum. Ongin miðvís ætlan varð lögð úttað, at føroy-ingar skuldu sleppa at síggja okkurt á skiggi-ganum. Um tað var á fø-royskum ella donskum kundi gera tað sama.

So við og við fór tað almenna Sjónvarpið frá 1984 og framfeir at gera fleiri og fleiri send-ingar sjálvt. Tað var ikki tí, at fólkid – ella hygg-jarin – kravdi tað. Tað var heldur ikki eitt polit-iskt krav. Líka so lítið var tað sjónvarpsnevnd-in, sum setti krøv um hetta, hóast hon tók undir við tí.

Tað vóru leiðsla og starvsfólk í Sjónvarpin-um, sum sjálvi settur sær fyrri, at so nógvur

føroyiskar sendingar sum gjørligt skuldu gerast. Tað vóru tey, sum settu sær mál.

Alt, sum varð gjørt, var ikki so snøgt og professionelt. Men tað bar til. So við og við batnaði góðskan eisini – spakuliga.

Góðskukrøv

Hesi seinastu árin hava leiðsla og helst eisini starvsfólk í Sjónvarpin-um sett sær nýtt mál: góðskan skal svara til tað besta í heiminum. Til BBC. Ella MTV.

Ella í minsta lagi til DR. Vit kundu øll ynskt okkum, at vit føroying-ar, hóast fámentir, kundu havt ein fjøl-miðlaheim, sum altíð og í øllum førum stóð mál við tað besta í heimin-um. Bæði bløð, útvarp og sjónvarp.

Men spurningurin er, um hetta málið ikki er ov høgt at seta sær. Um vit ikki noyðast at svølga tí veruleika, at okkara orka er so lítil, at í ein vissan mun má tað allarsmartasta leypast um. Tað ber til at gera góð bløð, gott útvarp og gott sjónvarp, hóast tær einføldu loysnirnar verða valdar viðhvørt.

Sjálvsagt er tað tó, at strembað eigur altíð at verða eftir at gera send-ingarnar betri og betri. Sjálvt endamálið – at gera eitt føroyskt sjón-varp – eigur ikki at verða gleymt.

Tær einføldu loysnir-nar krevja minni orku, tíð og pening. Og so er tað eisini hetta, at fólk gjalda ikki við góðum vilja einar 1400 kr. um árið fyrri at fáa onkra hissini føroyska sending í Sjónvarpinum. Tann

ónøgðin fer at vaksa um eini 2-3 ár, tá øll tey, sum hava parabol, kunnu síggja fleiri danskar rásir – fyrri onki, væntandi.

Tað er dyrt

Tá hetta er sagt, skal eg skunda mær at skoyta uppi, at tað er dyrt at gera sjónvarp. Arbeiðið er drúgt, putlið er nógv. Bæði politikarar og almenningur eiga at skilja, at skulu vit hava eitt føroyskt sjónvarp, so kostar tað.

Inntøkurnar hjá Sjón-varpi Føroya koma frá hyggjarum og lýsrum. Og so ætlar stovnurin at fáa nakrar krónur afturat gjøgnum happadrátt. Tingmenn halda yvir-høvur, at fær SvF hetta loyvi, heldur bingspæl-ið hjá feløgum og øð-rum kring um í landinum uppat. Hesum stóri er ikki fyrri, m.a. tí at tey, sum fara til tey lokalu bingspølini, munna framvegis vilja styðja ávís lokal tiltøk og eisini tí, at tey vilja hatta onnur fólk. Harafturimóti vænti eg, at Útvarpsins inntøkur av V-4 spælin-um mestsum fara at hvørva.

Hvat krevst?

Figgjarætlarin hjá SvF er í ár 16,3 mió. kr., og sambært upplýsingum frá stovnurin er teirra egna framleiðsla 17% av senditíðini. Tað merkir við øðrum orðum, at runt roknað røkkur ein miljón til 1% av sendi-tíðini.

Um nú Sjónvarpið setir sær fyrri, at stovnur-in skal sjálvur framleiða helvtina av tí, sum sent verður, kostar tað sostatt 50 mió. kr.

Útvarpsins partur av V-4 spælinum hevur hesi seinastu árin ligið um 2,7 mió. kr. Sjálvt um Sjónvarpið yvirtekur hetta og kanska fær heldur meira inn, munar tað lítið til tøvín, men tað kann raka Útvarpið meint. Her má eisini havast í huga, at kostnaðurin av at gera send-ingarnar til bingspælið í SvF verður eitt stóru partur av tí, sum spælið gevur.

Tað ber neyvan til at hækka sjónvarpsgjaldið, tí fólk eru longu undir-grýtt í skatti og gjöld-um. Um nakað meira kann fáast fyrri lýsingar-nar, ivist eg í.

Eftir er so bara tann gamla leiðin: lands-kassin. Eg haldi, at skulu vit byggja bórð fyrri báru, mugu Lands-stýri og Løgting gera sær greitt, at neyðugt verður at játta SvF pen-ing á figgjarlógini. Hvat upphæddin skal verða veldst um, hvussu væl ella illa landskassin er fyrri. Men tað ber ikki til at hækka og lekka játt-anina sum best ber til. Hon má vera rættiliga stöðug – uttan tá hon hækkar.

Finnogi Ísakson

Lesarabrøv

Milliónir at spara á Landssjúkrahúsinum?

Man Landssjúkrahúsið reka alment stuðulsarbeiði burtur av jättanini til ætlaða rakst-urin sum so?

Vit vita, at ambulanta við-gerðin og tænastan á Lands-sjúkrahúsinum er vaksin seinastu árin – kanska í meira lagi, men orsøkirnar

til hetta kunnu vera fleiri. Tey flestu, ið koma til við-gerðar ella kanningar á ambulatorið, fáa onkuns-vegna ávising um heilivág, sum hvør í sínum lagi so skal gjalda – við ella uttan sjúkrahússa, men soleiðis hava vit valt, at tað skal

vera.

Dømini eru tó ikki so fá um, at fólk í samband við ambulatoriuvíðtalu fáa ó-keypis heilivág – og eg má tí spyrja – av hvørjari konto?

Heiti tí á landstýrsmann-in í heilsamálum um í blað-num at greiða frá, um hetta

er sum tað eigur, og um so er, hvussu skipanin við heilivági frá ambulatori-um er ætlað at virka.

H.C.